

בְּנֵי צִיּוֹן הַיְקָרִים הַמְּסֻלָּאִים בְּפֶז

הרב נתנאל אריה

ישי שלנו היה בחור יפה גבוה וחסון, בעל רעמת שיער והארת פנים, חיוניות ויופי נדיר. קל מאד היה להיות שבוי בקסמו. לא תמיד יופי מעיד על פנימיות, אך אצל ישי היה זה חלק בלתי נפרד מאישיותו ההרמונית. ביטוי לשלמות הכללית בה ניחן. "נשיאת הפכים" במובן הכי ריאליסטי שיש. הוא היה עקרוני ודעתן, אך גם עדין ונעים. אמביציוני וחדור מטרה, אך גם איש של צחוקים ואנשים. תלמיד חכם תאב דעת, אך גם איש פרקטי ומעשי, ראשו בשמים ורגליו בארץ. רציונליסט ושכלתן, אך בעל לב ענק ורגש חם. דייקן וריאליסטיקן, אך גם מוזיקאי בחסד ובעל תפילה בעל עומק נשמתי נדיר. זה פשוט צובט עמוק עמוק בלב כשאתה חושב על "האי שופרא דבלי בעפרא" (ברכות ה, ב), על אותו יופי שנגנז מאיתנו ומוטל בעפר.

כשנפגשתי עם המשפחה כולה - ההורים נועם ואפרת, האחים מיה ויואל, פרי ומיכה, ועם יובל אשת בריתו - הבנתי שזה פשוט מצע הגידול בו צמח עלם חמודות זה. חממה נפלאה מלאת כשרונות, אך בעיקר מלאת חיים ושמחה, עוצמה של עוז ואמונה. אמונה שקטה ופשוטה, טבעית ובריאה.

עם ישראל נמצא במערכה גדולה וקשה בשתי חזיתות. מערכה צבאית קיומית ומערכה ערכית פנימית. גם כחברה אנו צריכים להבין ולנסות ליישם את סוד "נשיאת הפכים". יסודות שונים ומגוונים מרכיבים את החברה הישראלית מאז ימי ממלכת יהודה וישראל שבתנ"ך ועד ימינו. לא זו בלבד שאחדות אינה אחדות, אלא השונות היא חלק מהיופי והשלמות. אנו עם חזק ובעל עוצמות. לא נפלה רוחנו ולא תיפול. אך זאת צריך לזכור; אפשר להילחם גם כאשר קשה ומר, אך אי אפשר להילחם ללא לכידות ושלוש פנימי. אנו חייבים זאת לעצמנו, ודומני שלבו של רוב הציבור נמצא במקום. למיטב הכרתי את ישי ואת משפחתו זוהי גם מורשתו וצוואתו!

אֶשֶׁר יִזַּב דָּמוֹ עַל קִיר

ישי יהושע כהן צמח

ביום של הלוויה היה תורי להיות עם סבא, ולא ידעתי איך אספיק להגיע. ישבתי לצידו במחלקת הדיאלוזה והבטתי בתקרה המוארת, שהציגה שמיים כחולים מזויפים. בחוץ שרר שרב קיצי, המזגן הקפיא אותנו בפנים, וסבא נשען קדימה וביקש לשתות קצת מים. קירבתי אליו את הכוס. אני צריך לשים לב לכמויות, אסור לו לשתות יותר מדי. הוא לגם באיטיות ונאנח, דחף את הכוס למרכז השולחן המתקפל, ושקע שוב בכורסת הטיפולים. עוד מעט הוא יירדם, ואז אצטרך להשגיח שהיד עם המחטים לא תזוז מתוך שינה, שסבא לא יפצע חלילה. בינתיים עברתי על המסלולים בפלאפון. מצב התחבורה ביום ישי לא היה מזהיר. כדי להספיק ללוויה הייתי צריך שיקדימו קצת לשחרר את סבא מהמכונה, אני מתעקש לא לומר לנתק, ואז כשאבא יגיע אבקש לרדת בצומת פוריה. משם אפשר להתקדם מהר. אם אבא לא יכול לאסוף אותנו מוקדם, אני יכול לבקש מהדס, שיש לה עכשיו רישיון.

אנחנו עושים לך מסיבת הפתעה אצל מוריה, אמרה לי אתמול. ישבתי אז על הספה שבחצר הבית, ובהיתי בפלאפון, כאילו שעוד רגע יתקשרו אליי שוב להסביר, לתקן, להבהיר. הרי לא יכול להיות שזה באמת. לא הוא. ישי, אתה שומע, שאלה. אין לי כוח להמציא תירוץ, אז פשוט בוא, ביקשה. הכול בסדר, הוסיפה, למה אתה לא עונה, מה קרה. לא הגבתי. לא יכולתי. מישהו מת, שאלה.

אחת האחיות עברה עם עגלת האוכל, והניחה מעדן על השולחן המתקפל. סבא כבר כמעט נרדם. פתחתי את ההודעות ונכנסתי להתכתבות האחרונה עם ישי. קראתי וקראתי, מלמעלה למטה, בלי לעצור. הנה כמות הדפים המינימלית שהוא התחייב ללמוד בשנה הראשונה, הנה כמה סטיקרים מטופשים, הנה המסכת שלמד לעילוי נשמת סבתא מלכה שלי, והנה חידות הסמלונים המחוכמות ופתרונותיהן. המשכתי והמשכתי, דרך משחקי מילים וסיכומי הקלטות שיעורים, עד שהגעתי לרגע הגדול, לעדכון המרגש, בשעה טובה ומוצלחת. זכתה בך, הגבתי לו אז. ועל יובל ישלח שורשיו, ולא ימיש מעשות פרי, בירכתי.

ביום של האירוסין היינו בישיבה, וקיווינו שנספיק להגיע. היה זה נר שני של חנוכה, ותכננו לצאת מוקדם בטרמפים לכיוון זכרון יעקב. לא כל מי שדחה איתנו את השירות נכח בשלב זה של החג, כך יצא שלמרות שהתחייבתי שנגיע יותר, היינו רק אני, אייל ויעקב. הרוחות המקפאות של החורף הגולני היכו בנו בעוז, והשכבות שהתעטפנו בהן היו מעטות מדי. אוטובוס לקח אותנו מהתחנה בחספין, והוריד אותנו מהלך עשר דקות משם, בצומת דליות. לאחר המתנה

שארכה מספר דקות, בהפתעה, עצר לידינו הרב ישי עם רעייתו. בואו תעלו, הרעים בקולו מהרכב. כשהיינו בפנים שאלתי, לאן הרב נוסע. לחתונה, הוא ענה.

סבא נכנס להתקף שיעולים חזק. עזרתי לו להתרומם, וטפחתי על גבו. גופו הרועד מעוצמת השיעול זו, ומכונת הדיאליזה החלה להבהב באור אדום מלווה באזעקת פעמונים. האחות שהגיעה טיפלה קודם במכונה ורק אז ביד של סבא. בתוך כך היא שאלה, אתם לא זוכרים שאסור להזיז את היד, והוסיפה לעצמה, זה ממש מסוכן. אנחנו זוכרים, אמרתי.

לאחר שירדנו מהרכב של הרב ישי, חיכינו בטרמפיאדה למעלה משעה. כשהתחוויר לנו שאיחרנו את המועד, שלחתי לישי עדכון התנצלות, ואז סבנו על עקבינו, ועלינו על טרמפ חזרה לישיבה. בשל מגבלת המקום התפצלנו, והותרנו אחד מאחור. בסופו של דבר, נסענו באותו ערב עם ראש הישיבה לבקר את המוהנדסים שהיו בגבול לבנון, אבל בכל אופן, כשעלינו על הטרמפ ההוא לישיבה, לא זכרנו בכלל שלאחד שנותר לבדו מאחור בדיוק נהרס הפלאפון.

כשסיימתי לתכנן את המסלול מהדיאליזה להלוויה, קיבלתי קישור לאלבום החתונה מיצחק. יצחק היקר והמצחיק, שרק לפני שלושה וחצי חודשים הסעתי אותו בהתרגשות לחתונה. כל כך התרגשנו עד שהגענו ראשונים, בשלב שלא נעים להיכנס כדי לא להפריע למשפחה, והצטלמנו שם עם המלווים וישי. פתחתי את האלבום, ותחושת מחנק פתאומית אפפה אותי. ישי היה מואר, פשוטו כמשמעו, במשך כל האירוע. הילה של אור נחה סביבו, ופניו קרנו מאושר ושמחה. החתונה הייתה שמחה כל כך, עד שיכולתי להרגיש איך נבנית אחת מחורבות ירושלים. והנה החופה, בה ביקש ממני אבי החתן לעזור לפרי לאחוז במוט, עזרה שגיליתי שפרי לא זקוק לה. הוא היה נחוש להחזיק את מוט החופה של אחיו הבכור בעצמו, עד הסוף. אתה יכול לנוח קצת אם תרצה, אמרתי לו, אך הוא חשק שפתיים ונשאר יציב במקומו. לא ידעתי זאת אז, אבל אחר כך, במשך חודשים, אקבל המון תמונות שלי מהחתונה, שצולמו בידי כל מיני אנשים. השילוב בין הנשקים הרבים עליהם שמרתי, הפיאות והקסקט או השטריימל שחבשתי חלופות, כנראה יצרו ניגוד מעניין אצל אנשים. כשניגש אליי בחתונה אחרת, חודשים אחר כך, הצלם שצילם את האירוע של ישי, לאחר שזיהה אותי גם הוא ושלח לי תמונות נוספות של הריקוד שרקדתי לפני הכלה והחתן, חשתי שמעגל כלשהו נסגר.

הדיאליזה הסתיימה, ולאחר החלפות קווים ריצות וטרמפ עצוב אחד, הגעתי מתנשף ברגע האחרון למרפסת קטנטנה ושטופת שמש שהייתה חלקת הכהנים המאולתרת הצופה על בית העלמין.

חשבתי לעצמי, מצחיק, אפילו החמה יצאה מנרתיקה כדי לא לפספס את הלוויה. וחשבתי לעצמי, אולי זה ישי שרומז שאין צורך שנטרח עבורו, הוא תמיד היה צנוע ולא התרגש מכל הטררם. וחשבתי לעצמי, איזו דרך מצאתי לחגוג את יום ההולדת שלי, שעכשיו הפך ליום קבורתו של ישי. והלוויה התחילה ואנשים עלו וספרו, וחלק מהדברים שמעתי וחלק פחות, וחלק ראיתי

וחלק פחות. השמש שרפה וייבשה אותי והכהנים שהגיעו לפניי הסתירו לי ולא אמרתי כלום. ולא ידעתי מה צריך לעשות בלוויה כזאת של חבר שרק התחתן וכבר נפל. שכמה זמן כבר היה לו להיות עם אשתו עם כל הצבא והמלחמה והקרבות והסגירות. חבר שהיה הכי הכי חי שיש והניגון שלו היה מרטיט לבבות ונוגע בנשמות כמו ניגון הלויים בדוכנם במקדש, ועכשיו נגדע הניגון. אז שתקתי והקשבתי לאורך כל הקבורה וההספדים, ומשהו הרגיש לי לא נכון, ומשהו לא היה בסדר, ולא הצלחתי להבין מה.

ואז, עמד נציג הרבנות הצבאית וביקש סליחה מישי, סליחה בשם הצבא ובשם החברה קדישא ובשם הקהל הנוכח, ואחר כך בשבעה יובל תגיד לנו שזה עצבן אותה, כי על מה הוא מבקש סליחה ועל מה יש להתנצל, ואיך הוא בכלל מעז להתנהג כאילו נעשה פה עוול לישי על ידי הצבא, אבל כאן בהלוויה רק עמדתי בשמש הקופחת ושמעתי את ההתנצלות ושתקתי. הנציג סיים להתנצל ופינה את הבמה למעמד הנחת הזרים על הקבר, ולא יכולתי שלא לחשוב שאם ישי היה יכול הוא היה שולף מזמן את שלט הבזוי שלו מתוך הקבר, ומנופף בתוכחה אילמת לכולם. וחשבתי לעצמי, היינו צריכים להביא את השלט לכאן, הוא בטח מאוכזב מאיתנו שלא תכננו את זה. ובהיתי בתלולית העפר המכסה את הקבר, וחשבתי לעצמי, הוא היה רוצה שננעץ את השלט שלו בתלולית העפר המכסה את הקבר, וחשבתי לעצמי, הוא היה רוצה שננעץ מיד עם כל ההתנהגות הילדותית שנראה לעיתים שטרם נוכשה מקרבו, שכולם יתקדמו למקום הבוגר והגבוה והעליון שהוא מצפה מאיתנו להיות בו. ולא העזתי כמוכן לעשות את זה, גם לא אחרי, כי אף אחד לא יבין וכולם יפספסו את המסר הקצר והקולע שלו ויחשבו שמדובר באקט מחאתי מזועזע נגד הממשלה או משהו. אז רק בהיתי בקבר הטרי ובינתיים אמא אפרת והרעיה יובל כבר הגיעו לקבר, אווזות בידיהן יחד בור פרחים עגול. ובזמן שהן הניחו את הזר פתאום הבנתי בשקט שזהו, כאן ישי נשאר. כשההורים שלו יתגעגעו אליו בסתם שבת של אחר הצהריים הם יגיעו לכאן וישבו יחד ליד הקבר, ולכאן יובל תגיע לחגוג לו יום הולדת ולדבר ולבכות. וזו תהיה העדות האילמת לכך שיש היה כאן, וחי כאן, והאחים שלו יגדלו ושנים יעברו ותמיד יהיה הקבר הזה שיהיה המקום הכי קרוב לישי. ופתאום כבר לא היה אכפת לי מהשמש שצרבה לי את הפנים ומהכהנים האחרים שהצטופפו לידי ומשום דבר אחר בעולם. וכבר לא יכולתי לעצור את הזעקה המדממת שעמדה לי מאחורי העיניים והתנפצה לי בתוך הראש. ופתאום לחשתי לו, ישי אני מצטער. ולא ידעתי על מה אני מצטער. ולחשתי לו, ישי אני כל כך כל כך מצטער, סליחה ישי, סליחה שלא הייתי וסליחה שכן הייתי וסליחה ישי. סליחה על הכול. והדמעות דיממו לי על הפנים שנשרפו בשמש היוקדת, ולא יכולתי לנגב אותן ורק זעקתי חזק כל כך בלחישה כזאת שאף אחד לא שמע, ואמרתי, ישי תסלח לי שאני מתנצל, והלוואי שהייתי אני במקומך, והלוואי שזה לא היית אתה, והלוואי שהשם כבר יגאל אותנו ברחמים וימחה דמעה מעל כל פנים, שיסיר מאיתנו את החרפה הבזויה הזאת ויקים לתחייה אותך

ואת שאר המתים, ולא ראיתי דרך העיניים הרטובות שלי איך כולם סיימו לשים את הזרים, אבל הרגשתי שחלק מהכהנים התחילו להתפזר, ורק לחשתי לו, ישי, אני מצטער. היתה דממה רגעית בכל בית העלמין. הסתובבתי לאחור וניגבתי בשקט את הדמעות ששרפו לי את הפנים.

סולו חצוצרה

איתן קינד

הרם הדגל
שא עיניך
הקול פועם באזניך
בטקסים רשמיים
ובטקסים סתם
סולו
חצוצרה

הנה הדגל
נשא ורם
נקי ונוד פחל לבן
וקול לו לדגל
רעם עז
סולו
החצוצרן

ראו
פלתה הרוח והדגל
לחצי התרן הורד
וכחל ולבן
ואדם
וקול גרם
סולו
חצוצרן